

Simon Szabolcs

Nyelvi szondázások – Alkalmazott nyelvészeti tanulmányok a szlovákiai magyar nyelvhasználat köréből

(Dunaszerdahely: Lilium Aurum, 2010. 219 pp.)

Schvirján Renáta

A napi sajtóban gyakran hallani a szlovákiai magyarok nyelvi helyzetéről. Legutóbb a Szlovák Nyelvtörvény osztotta meg a közvéleményt, e sorok írásakor pedig éppen a szlovákiai népszámlálás magyar kisebbségre vonatkozó adatai okoznak meglepetést. Mi, az anyaországban élők, gyakran nem rendelkezünk kellő rálátással egy-egy problémára, többek között ebben látom e kötet jelentőségét.

Simon Szabolcs a komáromi Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének oktatója, így a tudományterület, amelyet képvisel, és a környezet, amelyben él, szerencsésen talált egymásra.

Ahogy a bevezetőben is olvasható, a kötet azokat az elmúlt évtizedben keletkezett, válogatott tanulmányokat tartalmazza, melyek a szlovákiai magyarok kétnyelvűségének különféle aspektusait tárgyalják. A témakörön belül maga a szerző nevez meg további három részterületet: a nyelvpolitikát, a sajtónyelvet és a szlovákiai magyar nyelvi nevelést, melyekhez a tanulmányok kapcsolódnak. A tíz tanulmány tehát a szlovákiai magyarok nyelvhasználatának egy-egy fontos aspektusát tárgyalja, így nem túlzás azt állítani, hogy a témában alapvető jelentőségű munkáról van szó.

Az első témakör a nyelvpolitika, ezt az egységet négy tanulmány képviseli. Az első dolgozat, *A szlovák nyelvészek és a szlovák nyelvtörvények: A szlovák nyelvpolitika elemzése* címet viseli, és a nyelvészek felelősségének határait, valamint egy-egy nyelvtörvény tudományos megalapozottságát járja körül. Ezt követi a *Szlovákiai magyarok és nyelvtörvények*, mely az elmúlt közel száz év nyelvpolitikai változásait veszi számba, kiemelve a jelentősebb fordulópontokat. A *Nyelvtervezés – névtervezés. Személynévhasználat és a szlovákiai magyarok*, valamint a *Kétnyelvűség és tanterv-átalakítás Szlovákiában* című írások a nyelvpolitikai döntések és a nyelvtörvények konkrét, a mindennapi élet egy-egy területén kiváltott hatását mutatják be.

A második nagy témakör a szlovákiai magyar nyelvi neveléshez, illetve ennek lehetőségeihez kapcsolódva egy nagyobb terjedelmű felmérés ismertetésével kezdődik. A *magyar és a szlovák nyelv választása három szlovákiai magyar településen* címet viselő kutatás Dunaszerdahely, Pered és Losonc magyar beszélőközösségeit vizsgálja. Hol és mennyire támogatja a környezet a magyar nyelvet, illetve az élet mely területein kell szlovákul beszélni az érvényesüléshez? Ehhez a témakörhöz kapcsolódik – bár a kötetben nem kerültek egymás mellé – két másik tanulmány is. Az *Országos szintű pedagógiai mérések tanulságai* a 2004/2005-ös tanév magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgájának értékelését tartalmazza. Ezt két okból is érdekesnek tartom. Egyrészt azért, mert a szerző részletesen lebontja az érettségi vizsgák eredményeit az értékelési szempontok tükrében, másrészt azért, mert gyakorló pedagógusok lehetőséget kaptak, hogy a formálódó vizsgarendszert értékeljék és alakítsák, és ebbe a kérdőíves felmérésbe is bepillantunk. A nyelvi purizmusról (*Gondolatok a nyelvi purizmusról*) szóló írásában a szerző áttekintést ad a purizmus jelentéseiről és előfordulásáról, hasznáról és káráról, kivált a szlovákiai magyar nyelvű tankönyvekben.

Szintén három tanulmány kapcsolható a következő témacsoporthoz, melynek középpontjában a sajtónyelv áll. A sajtónyelvi vizsgálatoknak jó „alanyai” a Szlovákia déli részén megjelenő újságok és folyóiratok, mivel ezek az olvasóközönséghez igazodva szlovákul és magyarul is megjelennek. A sajtó nyelvében előforduló száz leggyakoribb nyelvi változó vizsgálatával kezdődik a témakör (*Nyelvi változók a szlovákiai magyar sajtóban*).

Az újságcikkek címeinek szövegbeli funkcióját és a magyar, valamint szlovák nyelvű címek egymásnak való megfeleltethetőségét vizsgálja a következő tanulmány: *Milyen címen? Az újságcímekről, különös tekintettel néhány dél-szlovákiai magyar regionális lapra*. Végül *Az akció lexéma jelentésszerkezete az írott sajtóban* című dolgozat olvasható, melyben a szerző sorra veszi a szlovák és a magyar nyelvű sajtóban a vizsgált lexéma előfordulásait, majd elemzi jelentéseit.

A tanulmányok, melyek külön-külön is egészek, nagy pontossággal járják körbe a felvetett témákat. Különösen érdekes összefoglalás ez a kötet olyan fiatal nyelvészeknek, akiknek az elmúlt évtizedek kisebbségpolitikai és nyelvpolitikai eseményeiből van mit pótolniuk, de hasznos olvasmányra lelhet e gyűjteményben bárki, aki a témával kapcsolatban szeretne információkhoz jutni, vagy kutatásához keres értékes szakirodalmat.